

Arbeidsgruppe for fusk og samordning - første delleveranse

Bakgrunn og mandat

I lovproposisjonen, Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler ble behovet for bedre samordning og samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner når det gjelder fusk fremhevet. UHR-Utdanning vedtok mandat for og sammensetning av Universitets- og høyskolerådets (UHR) arbeidsgruppe for fusk og samordning 19. mars 2024.

Mandatet for arbeidsgruppa har vært å:

- kartlegge likheter og ulikheter i eksamensreglementene ved institusjonene. Dette prioriteres først for å kunne gi institusjonene noen anbefalinger inn mot deres arbeid med reglementsendringer.
- kartlegge institusjonenes praksiser i saksgangen fra mistanke om fusk til saken sendes lokal nemnd or studentsaker. Kartleggingen skal også omfatte eksternt varsel om fusk som ligger tilbake i tid.
- kartlegge institusjonenes praksiser når det gjelder hvilke forhold som regnes som fusk, inkludert bruk av KI. Kartleggingen skal også omfatte institusjonens praksis når det gjelder reaksjonsmåte. Deler av dette punktet tas sammen med første punkt. Den faglige vurderingen tas etter dette/på et senere tidspunkt.

Basert på dette, skulle arbeidsgruppa:

- utarbeide forslag til felles nasjonale veiledende retningslinjer. De veiledende retningslinjene skal gi råd om anbefalt felles praksis, og intensjonen er at de skal være til hjelp for institusjonene i deres arbeid med å videreutvikle egne regelverk.

Arbeidsgruppa foreslo for UHR-Utdannings arbeidsutvalg å prioritere noen punkter først og at deler av kulepunkt 2 og 3 tas på et senere tidspunkt. Endringene i mandatet ble vedtatt 10. april 2024.

Arbeidsgruppa har bestått av:

Seksjonsleder, Seksjon for studieadministrasjon, UiT	Kjersti Dahle (leder av arbeidsgruppa)	Kjersti.dahle@uit.no
Fag- og læringsmiljøpolitisk ansvarlig, NSO	Elida Linnea Slettum (nestleder)	Elida@student.no
Prodekan utdanning, Fakultet for teknologi, kunst og design, OsloMet	Marius Lysebo	Marius.lysebo@oslomet.no
Professor, Fakultet for teknologi, naturvitenskap og maritime fag, USN	Jarle T. Bjerkholt	Jarle.t.bjerkholt@usn.no

Seniorrådgiver (jurist), Seksjon for utdanningskvalitet og læringsmiljø, NTNU	Anne Marie Snekvik	Anne.snekvik@ntnu.no
Juridisk rådgiver, BI	Anita Tøien	Anita.toien@bi.no
Seniorrådgiver, Seksjon for eksamen, Høgskolen i Østfold	Lena Knudsen	Lena.knudsen@hiof.no
Juridisk rådgiver, UiS, (UH-juristnettverket)	Miriam Wallenborg	Miriam.t.wallenborg@uis.no
Seniorrådgiver, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir)	Torstein Nielsen Hole	torstein.hole@hkdir.no

Arbeidsgruppas arbeid så langt

Arbeidsgruppa hadde sitt første møte 10. april 2024. Arbeidsgruppen har hatt fem møter (digitale) samt en heldags workshop. Leder har i tillegg deltatt på møte i UHR-Utdannings arbeidsutvalg og orientert om arbeidet i gruppen og på enhetsmøte i UHR-Utdanning. Gruppens foreløpige diskusjoner ble også delt på seminar om fusk ved NTNU 4. juni. Gruppen har arbeidet intensivt med å kartlegge sektorpraksis, blant annet ved hjelp av en spørreundersøkelse til alle utdanningsinstitusjonene og gjennomgått institusjonenes regelverk. Basert på dette har gruppen diskutert ulike løsninger, råd og anbefalinger og kommet frem til forslag til veiledende retningslinjer som gis i dette dokumentet. Retningslinjene i dette dokumentet vil ha status som anbefalinger til UHRs medlemsinstitusjoner. UHR kan ikke binde institusjonene, men forventer at institusjonene i stor grad følger de veiledende retningslinjene.

Kartlegging av likheter og ulikheter

Arbeidsgruppa har gjennomgått og sammenlignet alle gjeldende eksamensforskrifter for å identifisere forskjeller i definisjon av fusk ved de ulike institusjonene. Som en del av kartleggingsarbeidet har arbeidsgruppa også utarbeidet en spørreundersøkelse som ble sendt til alle medlemsinstitusjoner i UHR.

Resultater fra spørreundersøkelsene

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til studielederne og sekretariatene for nemnd for studentsaker ved alle de 33 medlemsinstitusjonene i UHR. Av disse svarte 23 på undersøkelsen. I tillegg til spørsmål om gjeldende rutiner for behandling av fuskesaker og planlagte endringer i regelverk, ble institusjonene bedt om å svare på flere åpne spørsmål (se vedlegg). Noen institusjoner opplyser at det er utfordrende å mene noe om ulikheter i praksis. Formålet med å stille de åpne spørsmålene var å få innspill fra institusjonene selv på hvor de mener at behovet for samordning ligger. Svarene samsvarer godt med informasjon som har kommet fram i nyhetsartikler de siste årene, hvor utfordringer ved selvplagiat, reaksjonsfastsettelsen og KI er særskilt belyst.

Hovedfunn

Mindre variasjoner i definisjon av fusk: Institusjonenes forskrifter regulerer i hovedsak de samme tilfellene som fusk, med noen mindre variasjoner. Felles for alle som har svart på undersøkelsen, er at de regulerer plagiat, ureglementert samarbeid og tilgang på ulovlige hjelpemidler som fusk. De aller fleste institusjonene (21) har også definert gjenbruk av eget tidligere innlevert arbeid uten tilstrekkelig henvisning (såkalt «selvplagiat») som fusk.

Flere oppdaterer bestemmelse om fusk etter ny lov: Som følge av endringer i ny universitets- og høyskolelov som trer i kraft 1. august 2024, skal flere (13) institusjoner oppdatere sine forskriftsbestemmelser om fusk. Oppdateringene gjelder hovedsakelig endring av ordlyd knyttet til fusk ved bruk av eget tidligere innlevert arbeid uten tilstrekkelig henvisning. Etter den nye loven kan bruk av eget tidligere arbeid som ikke har gitt uttelling ikke lenger defineres som fusk. Noen institusjoner går enda lenger i å begrense i hvilken grad bruk av eget arbeid kan anses som fusk.

Fusk ved bruk av kunstig intelligens: De aller fleste av institusjonene (17) har, eller er i gang med å utarbeide interne retningslinjer for KI. Noen har definert fusk ved bruk av KI i forskrift, mens de fleste mener at dette allerede dekkes tilstrekkelig av forskriftens eksisterende ordlyd.

Hensynet til kontradiksjon ivaretas på ulike måter: Felles for samtlige av institusjonene som har svart, er at studentene får mulighet til å fremme sitt syn på saken, enten skriftlig eller muntlig. Det varierer om studentene tilbys en samtale før saken oversendes til nemnda, eller etter at sekretariatet for nemnda har overtatt saken. Det er også ulik praksis for om studentene alltid får tilbud om å møte for nemnda, eller om dette kun skjer ved behov for ytterligere opplysning av saken. Én institusjon oppgir at nemnda ikke har møter, men fatter løpende skriftlige vedtak. Her gis studenten mulighet til å uttale seg skriftlig.

Innspill fra institusjonene

Nedre grense for fusk: Flertallet (15) av institusjonene svarer at sprik i behandling av fuskesaker kan skyldes faglig uenighet knyttet til hva som vurderes som fusk og hva som vurderes som slurv. Dette kan også gjelde innad i en og samme utdanningsinstitusjon. Flere (9) etterspør veiledning som kan hjelpe med å trekke grensen mellom fusk og slurv. Én institusjon mener at dette ikke bør reguleres administrativt, men heller være en del av den akademiske diskusjonen i fagmiljøene.

Forskjeller i reaksjonsfastsettelsen: Flere institusjoner (11) påpeker at ulikheter i behandling av fuskesaker kan skyldes variasjoner knyttet til reaksjonsfastsettelsen. Det pekes på at mens flere institusjoner følger Felles klagenemnd sin linje, er det andre institusjoner som i større grad utøver skjønn og reagerer mildere enn praksis fra Felles klagenemnd tilsier.

Ulikt syn på gjenbruk av eget arbeid: Flere institusjoner (8) mener at det er behov for mer samordning i behandling av saker om gjenbruk av eget tidligere innlevert arbeid. Det påpekes av flere at det er ulik oppfatning av om gjenbruk av eget tidligere innlevert arbeid skal anses som fusk og hvilken reaksjon studentene bør få i disse sakene.

Ressurser og kompetanse for å avdekke fusk: Noen institusjoner trekker fram at det varierer hvilke ressurser og kompetanse de ulike institusjonene har tilgjengelig i arbeidet med

fuskesaker. Det vises til at det er større sjanse for å bli tatt for fusk ved enkelte institusjoner. Tall fra ^[1] støtter dette.

Fusk ved bruk av kunstig intelligens: Noen institusjoner påpeker at det er utfordrende å både oppdage og bevise at studenter har brukt KI i strid med regelverket. Flere (8) etterspør veiledning for å utarbeide retningslinjer for bruk av KI.

Ønske om en felles møtearena: Flere institusjoner (7) etterspør en felles møtearena for erfaringsutveksling for de som jobber med fuskesaker. Én institusjon etterspør også mer dialog med Felles klagenemnd. Noen institusjoner påpeker at en slik felles møtearena bør administreres sentralt.

Særlig om utdanningsinstitusjonenes informasjonsplikt

Det er viktig at institusjonene gir studentene god informasjon og opplæring i regelverket rundt eksamen. Dette blir stadig mer aktuelt, da nye eksamensformer, KI og mer hjemmeeksamen har ført til at regelverket stadig er i endring. Arbeidsgruppa anbefaler institusjonene å ha et bevisst forhold til hvordan de informerer studentene om eksamensreglene og hvordan de jobber med forebygging av fusk. Reglene må være tydelige og lette å finne frem til for studentene, slik at man kan forhindre flest mulig fuskesaker. Studentene har plikt til å sette seg inn i reglene som gjelder for den enkelte eksamen og hva som kan være fusk eller forsøk på fusk.

Særlig om KI

Diskusjon om bruk og misbruk av kunstig Intelligens (KI) i utdanningssammenheng, og da også i eksamens- og oppgavesammenheng, skjøt for alvor fart da tjenesten ChatGPT, basert på språkmodellen GPT 3.0, ble introdusert i slutten av 2022. Det finnes også andre KI-verktøy som kan generere tekst, kode, bilder, grafikk mm.

Her vil arbeidsgruppen ikke ta for seg nyttig bruk av KI. Vi vil heller ikke behandle hvordan studenter og andre skal forholde seg til det genererte innholdet, men hva man må tenke på eller regulere i forbindelse med eksamen eller oppgaver. De fleste universiteter og høyskoler har i dag utviklet en egen policy eller retningslinjer for bruk av KI, men få har foreløpig inkludert dette i sine forskrifter. Behandling av fuskesaker på dette grunnlaget er også foreløpig begrenset.

Bruk av kunstig intelligens i sammenheng med eksamen og andre oppgaver

I utgangspunktet er KI-verktøy å regne som et hjelpemiddel på linje med alle andre hjelpemidler og er tillatt når det på eksamen ikke er angitt begrensninger i bruk av hjelpemidler. Ofte kategorisert som «alle hjelpemidler tillatt». Det betyr at dersom studentene ikke skal kunne benytte seg av KI-verktøy må dette spesifiseres i de enkelte emneplaner eller på den enkelte eksamen. Dersom det oppdages bruk som ikke er i samsvar med kravene/eller begrensningene som er satt, er det å regne som bruk av ulovlig hjelpemidler og regnes som fusk. Dersom tekst,

¹ [1] HK-dir (2024) Kartlegging av studentsaker ved norske universitet og høyskular

bilder, kode eller annet generert av KI limes direkte inn i besvarelsen uten å gjøre leseren/sensoren oppmerksom på dette, er det å regne som å utgi noen andres tekst som sin egen og faller inn under begrepet fusk. Det er viktig at det tydeliggjøres for studentene hvilke krav det er til selvstendig arbeid.

Kildehenvisning, erklæring om bruk

KI er ikke å regne som en kilde i vanlig forstand og skal etter vår vurdering ikke inkluderes i referanselisten eller markeres i teksten på samme måte som andre kilder. Dette begrunnes med at når kilde oppgis skal det både opplyse leserne om at informasjonen eller teksten er hentet fra andre og det skal være mulig for leserne å gjenfinne dette. Det siste er ikke mulig med KI-generert tekst da denne er unik for hver gang man spør.

Arbeidsgruppa anbefaler at alle institusjoner og/eller fagmiljøer har tydelige retningslinjer på bruk av KI. Det mest hensiktsmessige er at studentene skriver en erklæring om hvordan og til hvilket formål KI er benyttet. Det bør også oppgis hvilket verktøy som er benyttet og i noen sammenhenger også hvilke spørsmål som er stilt. Dersom tekst kopieres fra et KI-verktøy må dette markeres tydelig som KI-generert tekst. En slik markering kan for eksempel gjøres tilsvarende som for direkte sitat av publiserte kilder, det vil si i anførselstegn og kursiv med eller uten innrykk. Videre benyttes det en fotnote til å forklare opprinnelsen til teksten. Studenter må få opplæring i hvordan forholde seg til KI og hvordan referere til KI. Informasjon om dette må være samsvarende på tvers av institusjonen.

KI og fusk

KI-verktøy er i rask utvikling, både hva angår funksjonalitet og kraft. KI er også i økende grad inkludert i annen programvare vi benytter, og det kan derfor være vanskelig å trekke en klar grense for hva som er å regne som ulovlig bruk. Det er foreløpig heller ikke utviklet gode verktøy for å avsløre bruk av KI i eksamensarbeidet, slik vi har for tekstlikhet (plagiat). Analysen og vurderingene av om KI er brukt i henhold til reglene er i hovedsak basert på sensors (-enes) egen vurdering. Ulovlig bruk av KI anses som dekket innenfor de eksisterende definisjonene av fusk og bør sanksjoneres i samsvar med tilsvarende fuskehandlinger.

Særlig om plagiat

Det ble tidlig i arbeidsgruppas arbeid tydelig at ett av punktene som sektoren ønsket mer veiledning om var plagiat, særlig gjenbruk av eget arbeid. Plagiat er et tema som har vært mye diskutert det siste året både nasjonalt og internt på utdanningsinstitusjonene. Mange av tilbakemeldingene til arbeidsgruppa både gjennom spørreundersøkelsen og gjennom andre innspill har handlet om dette.

Arbeidsgruppa vil understreke at avdekking av plagiat først og fremst er et faglig ansvar som påligger sensorene. De innspillene som har kommet inn i arbeidet tyder på at den største utfordringen for samordning nettopp er denne faglige uenigheten om hva som er fusk og hva som bare er slurv. Dermed blir også grensen for når man åpner en fuskesak ulik. Denne uenigheten er ikke institusjonspesifikk, eller fagspesifikk, men kan variere like mye fra en sensor

til en annen, selv innenfor samme institusjon eller fagmiljø. Dette er en stor utfordring for samordning som ikke kan løses administrativt, men som også krever en innsats av fagmiljøene.

Arbeidsgruppa anbefaler at utdanningsinstitusjonene legger til rette for dette, for eksempel ved hjelp av bedre samarbeid på tvers av fakultet og institutter når det gjelder fusk. UHR sammen med HK-dir bør ta ansvar for å legge bedre til rette for samarbeid mellom de faglig ansatte på tvers av utdanningsinstitusjonene når det gjelder tema som kildebruk, plagiat og avdekking av fusk. Dette kan for eksempel innebære faste møtepunkter, nasjonale veiledere eller annen form for deling av erfaring, kunnskap og praksis.

Siden plagiatkontroll er en faglig vurdering er det viktig at sensorene har tilstrekkelig kunnskap og tid til å kunne gjøre denne. Arbeidsgruppa anbefaler utdanningsinstitusjonene å sette av tid og ressurser både til god opplæring og kunnskapsdeling mellom sensorer og til gjennomføring av plagiatkontroll. For eksterne sensorer bør også denne delen av jobben være honorert.

Tekstlikhet er ikke det samme som plagiat, og sensorene har et stort ansvar for å avdekke plagiat som ikke et tekstlikhetsverktøy kan gjøre. En oppgave med høy grad av tekstlikhet behøver ikke å innebære plagiat dersom det er sitert riktig. På samme måte kan en oppgave med lav grad av likhet være plagiat dersom for eksempel forskningsresultater er kopiert uten sitering. Dette innebærer etter arbeidsgruppas mening at utdanningsinstitusjonene ikke bør sette en nedre grense for tekstlikhet, og alle oppgaver må gjennomgås manuelt og lav grad av selvstendig arbeid må heller reflekteres i vurderingen.

Det er viktig at utdanningsinstitusjonene har de rette verktøyene for å avdekke plagiat og at de har tilstrekkelig hjemmel for å bruke disse. I dag leveres disse verktøyene av Sikt, som det siste halvåret har gjort en grundig jobb med å gjennomgå det rettslige grunnlaget og komme med anbefalinger til bruk av deres plagiatkontrollverktøy Original. Arbeidsgruppa vil anbefale sektoren å følge disse anbefalingene.

Særlig om gjenbruk av eget arbeid

Det siste året har det vært mye snakk om uregelmessig gjenbruk av eget arbeid, såkalt "selvplagiat". "Med selvplagiat menes at kandidaten ikke har plagiert andres skriftstykker, men egne tidligere arbeider. Hvorvidt dette kan regnes som fusk må avgjøres ut fra en konkret vurdering av hva den aktuelle eksamen går ut på, hvilke kunnskaper som skal testes osv" (Unneberg, LoR, nr. 8, 2012 s.506). I forarbeidene til ny universitets- og høyskolelov, Prop. 126 L (2022 – 2023), defineres selvplagiat som "å sitere eller på annen måte gjenbruke sitt eget tidligere vurderte arbeid uten tilstrekkelig kildehenvisning" (s. 245). Dette kan være å anse som fusk hvis "det gjenbrukte arbeidet ikke stammer fra et forarbeid i samme prosjekt som naturlig kan gjenbrukes i sluttproduktet" (s.245). Dessuten må det ha gitt uttelling, enten "i form av oppnådde studiepoeng eller rett til å gå opp til eksamen" (s.246). Arbeidsgruppa har valgt å legge departementets definisjon i Prop. 126 L til grunn og gi sine anbefalinger basert på dette.

Departementet understreker i Prop. 126 L at det må gjøres en konkret vurdering av om gjenbruk av eget arbeid objektivt sett er fusk. I vurderingen må det tas hensyn til flere ulike forhold. Det er viktig å påpeke at gjenbruk i seg selv ikke er ulovlig, men kan være både ønsket og viktig for læring. I andre tilfeller kan det være fusk. Dette kan gjøre vurderingen vanskelig i enkelte tilfeller - både for studentene selv og for sensorene.

Departementet er tydelig på at gjenbruk av egen tekst ikke er like alvorlig som plagiat og at denne forskjellen bør få betydning for reaksjonsfastsettelsen i saker om fusk (s.245). Felles Klagenemnd har hittil lagt seg på samme reaksjonsnivå som i øvrige fuskesaker og flere utdanningsinstitusjoner følger dette, men ikke alle. Dette er et tydelig punkt der det er ulik praksis mellom institusjonene.

Arbeidsgruppa støtter departementets vurdering og mener at det i saker som gjelder gjenbruk av egen tekst ikke bør brukes utestengelse, men at disse innleveringene kun bør annulleres. Arbeidsgruppa mener at dette er en tilstrekkelig reaksjon som også sikrer en forsvarlig prøving av studentene. "Utestengning er utelukkende en pønral reaksjon" (Unneberg, LoR, nr. 8 2012, s.493) med et strafferettslig preg. Dette stiller høye krav til både hjemmelsgrunnlaget og saksbehandlingen. Etter alminnelige forvaltningsrettslige regler stiller det også strenge krav til forholdsmessigheten i vedtaket. Arbeidsgruppa mener at utestengelse i saker om gjenbruk av egen tekst ikke kan forsvares med formålet bak fuskereglene. Vi anbefaler derfor sektoren å ikke benytte utestengelse i denne typen saker. For å oppnå lik praksis anbefaler arbeidsgruppa at det forskriftsfestes at ved urettmessig gjenbruk av eget arbeid kan reaksjonen kun være annullering.

Forslag til bestemmelser i institusjonenes forskrifter

Den enkelte institusjon har myndighet til å fastsette forskrift om gjennomføring av eksamen. Dette gjelder også etter ny universitets- og høyskolelov, jf. ny lov § 11-6 tredje ledd. Universitets- og høgskolerådet (UHR) kan gi råd og anbefalinger til institusjonene, men har ikke instruksjonsmyndighet.

Kunnskapsdepartementet har i forarbeidene til ny universitets- og høyskolelov gitt enkelte føringer for hva som kan reguleres som fusk med hjemmel i den nye loven. Disse føringene legger noen begrensninger på institusjonenes myndighet til å fastsette hva som kan anses som fusk. Departementet sier videre i brev til institusjonene den 11.mars 2024 at de forventer at institusjonene samarbeider om å utvikle felles forståelse og praksis. Dette for å bidra til større grad av likebehandling av studentene uavhengig av hvilken institusjon de studerer ved.

Institusjonene har i stor grad nokså like bestemmelser om hva som kan anses som fusk. Typisk er ulovlige hjelpemidler, manglende kildehenvisning og markering av sitat, ureglementert samarbeid, gjenbruk av eget arbeid uten henvisning, besvarelser som er utarbeidet av andre, urettmessig å ha fått kjennskap til eksamensoppgaven før eksamen og handlinger som er i strid med spesifikke retningslinjer for den enkelte eksamen. De fleste beskriver tilfellene som *eksempler på fusk* eller *som fusk regnes blant annet*.

Annullering av eksamen og utestenging er inngripende reaksjoner overfor studenten. Det må framgå av loven at institusjonene kan vedta dette. Universitets- og høyskoleloven har bestemmelser om at studenten kan få eksamen annullert og bli utestengt på grunn av fusk, men sier ikke noe nærmere om hva som kan være fusk. Det er opp til den enkelte institusjon å fastsette hva som er fusk. Arbeidsgruppa anbefaler en uttømmende liste i institusjonenes forskrifter om hva som kan være fusk, dvs. at begreper som *eksempler* og *blant annet* unngås. Dette for å ivareta behovet for en klar hjemmel.

Arbeidsgruppa anbefaler at institusjonen har bestemmelser om hva som kan være fusk i sine studie- / eksamensforskrifter som fastsettes med hjemmel i universitets- og høyskoleloven § 11-6 tredje ledd. Arbeidsgruppa har utarbeidet et forslag.

Forslag:

Følgende kan være fusk eller forsøk på fusk hvis det er egnet til å gi en urettmessig fordel:

- Å handle i strid med gjeldende regler for den spesifikke eksamen
- Å bruke eller ha ulovlige hjelpemidler tilgjengelig under eksamen
- Å presentere andres arbeid som sitt eget uten tilstrekkelig kildehenvisning eller markering av sitat
- Å levere arbeid av praktisk eller kunstnerisk art som er laget av andre enn studenten(e) selv
- Å levere besvarelse som er utarbeidet av andre enn studenten(e) selv
- Ureglementert samarbeid mellom studenter eller grupper
- Fabrikking eller forfalskning av data
- Urettmessig å ha skaffet seg adgang til eksamensoppgaven før eksamen starter
- Gjenbruk av eget tidligere innlevert arbeid som har gitt uttelling, uten å ha opplyst om dette.